

KORUMA SORUMLULUĞUNDA ULUSLARARASI TOPLUMUN SEÇİCİ YAKLAŞIMI: LİBYA VE SÜRİYE ÖRNEKLERİ¹

THE SELECTIVITY OF INTERNATIONAL SOCIETY ON THE RESPONSIBILITY TO PROTECT: CASES OF LIBYA AND SYRIA

Asiye Gün GÜNEŞ GÜLAL

Bağımsız Araştırmacı

a.gungunes@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2353-5679

ÖZ

Geliş Tarihi:

15.04.2022

Kabul Tarihi:

11.06.2022

Yayın Tarihi:

30.06.2022

Anahtar Kelimeler

Koruma
Sorumluluğu

Libya
Suriye

Uluslararası Toplum

BM Güvenlik
Konseyi

Keywords

Responsibility to
Protect

Libya
Syria

International Society

UN Security Council

Uluslararası toplumun, ortak insanlığı koruma ve insanlığın güvenliğini sağlama görevi bulunduğu tartışması 17. yüzyıla kadar götürülebilmektedir. Bu tartışma, uluslararası toplumun harekete geçmemesi veya geçmekte geç kalması nedeniyle yeniden gündeme gelmiş ve koruma sorumluluğu kavramı ortaya atılmıştır. Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nde yer alan koruma sorumluluğunun kapsamı daha sonraki BM Güvenlik Konseyi kararlarında netleştirilmiştir. Libya ve Suriye'de başlayan ayaklanmaların iç savaşa dönüşmesi, sivillerin korunması amacıyla koruma sorumluluğunu gündeme getirmiştir. Aynı süreç içinde başlayan ve benzer değişkenlere sahip olan iki örnekten birinde müdahale kararı alınırken diğerinde neden alınmadığı sorusu iki ülkeyi karşılaştırmanın temel gerekçesini oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı uluslararası toplumun koruma sorumluluğunu işletmede seçici davrandığını Libya ve Suriye örnek olayları çerçevesinde ortaya koymaktır.

ABSTRACT

The argument that the international community has a common duty to protect humanity and to ensure security of humanity can be traced back to the 17th century. This debate has come to the force once more due to the fact that the international community did not take action or was rather too late to take action and the concept of responsibility to protect has been put forward. The responsibility to protect adopted at the World Summit and scope of the norm clarified in following UN Security Council resolutions. The uprisings in Libya and Syria, which turned into civil war, have brought up the responsibility to protect to the agenda. The question of why an intervention decision was made in one of two examples that started in the same process and had similar variables is the main reason for comparing two countries. The aim of the study is to present why international society acts selectively through cases of Libya and Syria.

DOI: <https://doi.org/10.30783/newsosbilim.1104254>

Atıf/Cite as: Güneş Güral, A.G. (2022). Koruma Sorumluluğunda Uluslararası Toplumun Seçici Yaklaşımı: Libya ve Suriye Örnekleri *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(2), 1157-1175.

¹ Bu çalışma yazarın doktora tez çalışmasından türetilmiştir.

Giriş

İnsani kaygılarla bir başka devletin iç işlerine müdahale etme tartışması haklı savaş doktrininde yer almış, 18. ve 19. yüzyıllarda yaşananlarla birlikte insancıl müdahale adı altında uygulanmaya başlamıştır.² Bu dönemde uluslararası toplumun dayanışmacı yönü ön plana çıkarken müdahale etmeme ve egemenliğe saygı ilkelerine ağırlık verilmesiyle birlikte bu yaklaşım etkisini yitirmiş ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte yeniden önem kazanmıştır. İnsancıl müdahalenin farklı amaçlarla gündeme getirilmesi kavramın sıkça tartışılmasına neden olmuştur. Ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığı olaylarda uluslararası toplumun harekete geçmemesi veya geç kalması yeni bir normun geliştirilmesi ihtiyacını gündeme getirmiş ve koruma sorumluluğu normu ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'nde yapılan görüşmeler neticesinde bir devletin kendi vatandaşlarını savaş suçu, insanlığa karşı suç, etnik temizlik ve soykırıma karşı koruyamadığı veya korumak istemediği durumlarda uluslararası toplumun devreye girmesi gerektiğine karar verilmiştir. BM eski Genel Sekreteri Ban Ki-moon koruma sorumluluğu normunu üç sütun stratejisi temelinde değerlendirmiştir: devletin koruma sorumluluğu, uluslararası yardım ve kapasite artırımı, zamanında ve kararlı tepki (UN General Assembly, 2009).

Arap Baharının da etkisiyle Libya ve Suriye'de başlayan halk ayaklanmalarının çatışmaya ve iç savaşa dönüşmesi, sivilin korunması amacıyla koruma sorumluluğunu gündeme getirmiştir. Her ne kadar iç dinamikleri birbirlerinden farklı olsa da yakın dönemde ve benzer gelişmeler ışığında isyanların başlaması, sivil halkın kitlesel saldırılar sonucu hayatını kaybetmesi ve bu devletlerin kendi vatandaşlarını koruyamaması veya korumakta isteksiz/başarısız olması Libya ve Suriye'yi değişkenler bakımından benzer hale getirmektedir. Ancak iki ülkede de ağır insan hakları ihlalleri yaşanmasına rağmen uluslararası toplum, Libya'ya yönelik kararları hızlı bir şekilde alabilmiş ve Kaddafi yönetiminin uyarıları dikkate almaması nedeniyle askerî müdahale gerçekleşmiştir. Buna karşın üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen Suriye'de etkili ve kesin çözüm yönünde net bir adım atılamamıştır. Aynı süreç içinde başlayan ve benzer değişkenlere sahip olan iki örnekten birinde müdahale kararı alınırken diğerinde neden alınmadığı sorusu iki ülkeyi karşılaştırmanın temel gerekçesini oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, BM Güvenlik Konseyi'nin koruma sorumluluğunun uygulanmasında seçici davrandığını ortaya koymaktır. Bu çerçevede çalışmada ilk olarak koruma sorumluluğunun gelişimi ele alınacaktır. Ardından Libya ve Suriye krizleri, koruma sorumluluğunun hangi bağlamda ele alındığını iç ve dış dinamiklerle açığa çıkarmak için karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

1. Koruma Sorumluluğu Normunun Gelişimi

Koruma sorumluluğu uluslararası hukuk normu olmasa da uluslararası toplumun üzerinde uzlaştığı birtakım kuralları kapsayan ve gelişmekte olan bir normdur. Bir ülkede yaşanan ağır insan hakları ihlalleri karşısında uluslararası toplumun sessiz kalması, doğru zamanda doğru şekilde hareket edememesi üzerine geliştirilen koruma sorumluluğunun haklı savaş ve insancıl müdahale ile benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır.

Siyasal amaçlar için güç kullanımının ne zaman meşru olacağını belirleyen, bu meşrulaştırmaya sınırlar koyan tüm düşünce ve pratikleri ifade eden haklı savaş kuramında, savaşın nedenlerinin ve savaşta kullanılacak yöntemlerin sınırları çizilmiştir (Miller, 1991: 2037). Güç kullanımının son çare olması, sivil ayrımına gidilmesi, orantılılık ilkeleri ve yalnızca meşru otoritenin müdahaleye karar verebilecek olması koruma sorumluluğunun temellerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte haklı savaş kuramının uygulamada savaşı meşrulaştıran bir yapı arz etmesi onu koruma sorumluluğundan ayırmaktadır.

İnsancıl müdahale, devlet veya devletler toplumu tarafından insan haklarına aykırı tutum ve davranışları ortadan kaldırmak amacıyla yürütülen müdahaledir. Soğuk Savaş döneminde insan haklarının uygulanmasından ziyade

² Tek taraflı insancıl müdahale doktrini üzerine 600 yılı geçkin süredir düşünülp tartışılmaktadır (Simon, 1993: 117). Haklı savaş kuramının çıktığı ilk dönemde odak noktasında Yunanlılar ve Roma (Platon, 2007: 176-177); Hristiyanlıkla birlikte din; 16. yüzyılda ulusal çıkarlar yer almıştır (Nardin, 2002: 58-59). 17. yüzyılda ise ulusal çıkar önemini korumakla birlikte başka topraklarda yaşayan insanların zulme uğradığı durumlarda da müdahale edilebileceği haklı nedenler arasında sayılmıştır (Tuck, 2013: 96; Bull vd., 2016). Normatif temelleri haklı savaşa dayanan müdahalenin kim veya kimler tarafından yürütüleceği, hangi koşullarda gerçekleşeceği, yetkilendirme gerekliliği, hangi koşullarda gerçekleşeceği ve müdahalede uyulması gereken kurallar düşünürlere göre değişiklik göstermektedir. Bkz. Bernstein, 2010; Franck, 2004; Teson, 2001; Massingham, 2009; Parekh, 1997; Ovalı, 2010; Walzer, 1995

egemenlik ve düzene önem verilmesi nedeniyle insancıl müdahaleler meşru sayılmamış (Bellamy ve Wheeler, 2016: 479-492); vatandaşı olmayan kişileri kurtarmak için “bir şey yapmak” bir başka devletin iç işlerine müdahaleyi kışkırtmak, “bir şey yapmamak” ise ahlaki kayıtsızlık olarak yorumlanmıştır (Wheeler, 2003: 1). Devlet güvenliğinin halen önemli olduğu fakat insan güvenliğinin ve insan haklarına saygının da önem kazandığı Soğuk Savaş sonrası dönemde ise insancıl müdahale kararlarında artış gözlenmiştir. Bununla birlikte BM Güvenlik Konseyi’nin insan hakları ihlallerine karşı müdahalelerde seçici davranması, güçlü devletlerin insani kaygılardan ziyade ulusal çıkarları çerçevesinde hareket etmesi insancıl müdahalenin giderek daha fazla tartışılmasına neden olmuştur. Uluslararası toplumda kabul gören bu yaklaşımın tartışılmalı boyutu, 21. yüzyılda insani kriz durumlarında uluslararası toplumun yanıtsız kalması veya geç yanıt vermesi sorunlarını ortadan kaldırmak amacıyla yeni bir normun ortaya çıkması ihtiyacını doğurmuştur.

1990’lı yıllarda yaşanan insan hakları ihlalleri üzerine BM Genel Sekreteri Kofi Annan (2000) Binyıl Raporu’nda insancıl müdahalenin tartışılmalı boyutuna değinmiş ve nasıl karşılık verilmesi gerektiğini sormuştur. Annan’ın Binyıl Raporu’na cevap olarak Kanada Hükümeti tarafından Eylül 2000’de kurulan Uluslararası Müdahale ve Devlet Egemenliği Komisyonu (ICISS) devletlerin ve uluslararası toplumun sorumluluklarını, bunların kapsamını, kural ve normları içeren bir rapor yayınlamıştır. Buna göre koruma sorumluluğu egemen devletlerin, kendi halkını önlenbilir felaketlerden – toplu katliam ve tecavüz, açlık – koruma sorumluluğu olduğunu ve bunu yapamadığı ya da yapmaya isteksiz olduğu durumlarda devletler topluluğunun sorumluluğunu ifade etmektedir (ICISS, 2001).

Koruma sorumluluğunun, insan hakları, insancıl hukuk ve mülteci hukuku dışında egemenlik kavramıyla da derin bağları bulunmaktadır. Koruma sorumluluğu, egemenliğin ve devlet olmanın temel unsurlarından birini yani vatandaşları koruma görevini desteklemekte, devlet egemenliğine meydan okumamaktadır (Luck, 2009: 13-14). Koruma sorumluluğuna dayanak oluşturan ve bütüncül bir çerçeve sunan sorumlu egemenlik anlayışı hem iç işleyişte hem de dış görevlerde kontrol olarak değil sorumluluk olarak yeniden ele alınmıştır. Bu bağlamda devletlerin vatandaşlarının güvenliklerini ve yaşamlarını koruma sorumluluğunu, ulusal siyasi otoritelerin içeride vatandaşlarına, dışarıda ise BM aracılığıyla uluslararası topluma karşı sorumluluğunu ve devlet görevlilerinin eylemlerinden (icrai ve ihmali suçlarından) kaynaklanan sorumluluğunu ifade etmektedir (ICISS, 2001: 13). Koruma sorumluluğu; önleme, tepki ve yeniden inşa sorumlulukları üzerine kurulmuş ve çatışmaların etkin bir şekilde önlenmesi için temel üç kriter belirlenmiştir: erken uyarı, önleyici prosedür ve siyasi irade (ICISS, 2001: 20). Raporunda, önceliğin müdahale olmadığı, müdahaleye karar vermeden önce diğer tüm önleyici yöntemlerin tüketilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Önleyici yöntemlerin yetersiz kaldığı durumlarda devreye girecek olan tepki sorumluluğu kapsamında masum siviller üzerindeki etkinin azaltılması ve karar vericiler üzerindeki etkinin artırılması için askerî, ekonomik ve politik – diplomatik üç alana odaklanılması gerektiği belirtilmiştir (ICISS, 2001: 30).

Yüksek oranda can kaybı ve yine büyük çapta etnik temizlik gibi durumlarda devreye sokulacak askerî müdahale “haklı neden, doğru niyet, son çare, orantılılık, yüksek başarı şansı ve doğru otorite” kriterlerine dayandırılmıştır (ICISS, 2001). Koruma sorumluluğu yaklaşımına göre insanları koruma amaçlı müdahalenin en azından aşağıdaki dört temel şartı sağlaması gerekmektedir.

1. *Ne zaman ve nasıl müdahale edileceği, yöntemi, kural ve kriterlerinin açık bir şekilde oluşturulması,*
2. *Askerî müdahalenin meşruluğunun sağlanması,*
3. *Gerçekleştiği zaman yalnızca belirlenen amaca hizmet edeceği, etkili olacağı, insani kayıp ve kurumsal zararın en azda tutulacağına garanti altına alınması,*
4. *Çatışmanın nedenlerinin ortadan kaldırılması, sürdürülebilir ve sürekli barışın tesisine yardımcı olması (ICISS, 2001: 11).*

ICISS raporuyla geliştirilen koruma sorumluluğu kavramı Avrupa Birliği (AB), Afrika Birliği ve BM’nin 2004 Üst Düzey Paneli tarafından kabul edilmiştir. “Daha Güvenli Bir Dünya: Ortak Sorumluluğumuz” başlıklı raporda “hükümetlerin önleyemediği ya da önlemede isteksiz olduğu soykırım, etnik temizlik, uluslararası insancıl hukukun ciddi ihlali gibi durumlarda, uluslararası toplumun koruma sorumluluğu olduğu ve son çare olarak BM Güvenlik Konseyi’nin yetkilendirmesiyle askerî müdahale yürütülebileceği” onaylanmıştır (Annan, 2004: 66). Bu raporda koruma sorumluluğu kolektif güvenlik sistemini daha güçlü kılacak bir yöntem olarak ele alınmıştır.

Koruma sorumluluğu 2005 BM Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nde yer almış, ICISS raporundan farklı olarak koruma sorumluluğunun yalnızca soykırım, savaş suçları, etnik temizlik ve insanlığa karşı suçlar karşısında devreye gireceği belirtilmiş ve kapsamı daraltılmıştır. Koruma sorumluluğunun ICISS raporundaki kadar geniş ele alınmamasında hem kavramın iinin boşalacak olması hem de suistimal edilme riski etkili olmuştur. Yine raporda kapsamı geniş tutulan doğru otorite, BM Güvenlik Konseyi ile sınırlandırılmıştır. Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nin 138 ve 139. maddelerinde³ bu dört suç karşısında devletlerin ve uluslararası toplumun yükümlülükleri tanımlanmıştır (UN General Assembly, 2005: 30).⁴ Sonuç Belgesi ile birlikte tüm devletler, vatandaşlarını dört suçtan korumakla yükümlü olduklarını kabul etmiş, sorumlulukların yerine getirilmesinde gerekli yardımları yapacakları konusunda fikir birliğine varmış, aksi durumda BM Şartı'na uygun olarak askerî müdahalede bulunulabileceğini kabul etmişlerdir.

Dünya Zirvesi'nden kısa süre sonra Annan koruma sorumluluğunun Güvenlik Konseyi'nde tartışılmasını önermiştir. Ancak Rusya, Çin ve daimî olmayan üyelerden Cezayir, Filipinler ve Brezilya öneriye itiraz etmiş ve Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nde kabul edilen platformun Genel Kurul olduğunu ileri sürmüştür (Bellamy, 2009: 114). Söz konusu çekincelerden dolayı altı ay süren yoğun tartışmaların ardından benimsenen ve BM Güvenlik Konseyi'nin koruma sorumluluğuna ilk kez atıfta bulunduğu 1674 sayılı "Silahlı Çatışmalarda Sivillerin Korunması" kararı ile 2005 Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nin vatandaşların soykırım, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve etnik temizlikten korunması sorumluluğuna ilişkin maddeleri yeniden onaylanmıştır (UN Security Council, 2005: 2). 2009 yılında alınan A/63/677 sayılı ve "Koruma Sorumluluğunun Uygulanması" başlıklı kararda amacın; Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nin sonuçlarını yeniden yorumlamak veya tartışmak olmadığı, alınan kararlara sadık kalınarak ve istikrarlı bir tutum sergilenerek uygulama yollarını bulmak olduğu, halkın korunmasının 21. yüzyılda egemenliğin ve devlet olmanın tamamlayıcı niteliği olduğu ifade edilmiştir (UN General Assembly, 2009: 4-10). Kararda bir devletin vatandaşlarını bu dört suçtan koruma konusunda açıkça başarısız olması durumunda, uluslararası toplumun BM Güvenlik Konseyi kararına ve BM Şartı'nın ilgili bölümlerine dayanarak harekete geçeceği kabul edilmiştir (UN General Assembly, 2009: 1).

Ban Ki-moon, devletlerin koruma sorumluluğuyla ilgili yükümlülüklerini yerine getirmede açıkça başarısız olduğu durumlarda Güvenlik Konseyi daimî üyelerinin veto yetkilerini kullanmaktan veya kullanmakla tehdit etmekten sakınmalarını istemiş; tüm üye devletlerin sahip oldukları sorumluluğun farkında olmaları ve etkili bir araç haline gelebilmesi için bu sorumluluğu paylaşmaları gerektiğini ifade etmiştir (UN General Assembly, 2009: 27). Ban Ki-moon koruma sorumluluğunu her biri eşit önemde olan "üç sütun stratejisi" temelinde değerlendirmiştir (UN General Assembly, 2009: 8-9):

- I. *Devletin koruma sorumluluğu: Devletlerin, kendi vatandaşları olsun ya da olmasın, tüm halkı soykırım, savaş suçları, etnik temizlik ve insanlığa karşı suçlar ve bunların teşvikinden sürekli olarak koruma sorumluluğudur. Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nin 138. paragrafında belirtilen ve hükümet veya devlet başkanlarının onayladığı "sorumluluğu kabul ediyoruz ve onunla uyumlu davranacağız" cümlesi koruma sorumluluğunun yapı taşıdır. Bu aynı zamanda bu gibi eylemleri komisyonun önlemesi sorumluluğunu da içermektedir (UN General Assembly, 2014a).*
- II. *Uluslararası yardım ve kapasite artırımı: Uluslararası toplumun, devletlerin sorumluluklarını yerine getirmeleri için vereceği destektir. I ve II. ayağa dayanan önleme, koruma sorumluluğu için gerekli olan başarılı bir stratejinin temel unsurudur. Devletler, BM'nin erken uyarı kapasitesini geliştirmesine yardım edeceklerini de deklare etmişlerdir (UN General Assembly, 2014a).*
- III. *Zamanında ve kararlı tepki: Devletin korumayı sağlamada açıkça başarısız olduğu durumlarda üye devletlerin zamanında ve kararlı tepkiler verebilme sorumluluğudur. Bunlar VI. Bölümdeki gibi barışçıl,*

³ 138. madde: Her devlet vatandaşlarını, savaş suçları, soykırım, etnik temizlik ve insanlığa karşı suçlardan korumakla yükümlüdür. Uluslararası toplum, devletleri bu sorumluluğu yerine getirme konusunda desteklemeli, onlara yardım etmeli ve BM'yi erken uyarı kabiliyeti tesis etmesi için desteklemelidir. 139. madde: Uluslararası toplum, halkları soykırım, savaş suçları, etnik temizlik ve insanlığa karşı suçlardan korumaya yardım etmek için, BM Şartı'nın VI ve VIII. Bölümleriyle uyumlu olarak, uygun olan diplomatik, insancıl ve diğer barışçıl yolları kullanma sorumluluğuna sahiptir. Bu bağlamda, BM Şartı'nın VII. Bölümüyle uyumlu olarak uluslararası toplum, Güvenlik Konseyi üzerinden zamanında ve kararlı bir şekilde, bölgesel kuruluşlarla da işbirliği içinde, kolektif hareket edecektir.

⁴ Soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı suçların üzerinde uzlaşa sağlanmış tanımları bulunurken etnik temizliğin resmi bir tanımı bulunmamaktadır. 1992 tarihli 780 sayılı karara dayanarak geliştirilen tanım kullanılmaktadır.

VII. Bölümdeki gibi zora dayanan ve VIII. Bölümdeki gibi bölgesel veya yerel işbirliklerini içerebilir. Sözleşmeye uygun olarak, VII. Bölüme göre hareket etme yetkisi yalnızca BM Güvenlik Konseyi'ndedir.

2009 yılında Genel Kurul'un aldığı A/63/308 sayılı, "Koruma Sorumluluğu" başlıklı kararla, Dünya Zirvesi Sonuç Belgesi'nin ilgili paragrafları hatırlatılarak, koruma sorumluluğunun değerlendirilmesine devam etme kararı alınmıştır. Karardan hemen sonra yaptığı açılış konuşmasında Ban Ki-moon, Genel Kurul'un aldığı bu kararla koruma sorumluluğunu bir kez daha onayladığı sonucuna varmıştır (UN Secretary-General, 2009).

2. Koruma Sorumluluğu Normunun Uygulanması: Libya ve Suriye Karşılaştırması

Koruma sorumluluğu yaklaşımının kabul edilmesine ve benimsenmesine rağmen hangi durumların insani çerçevede ele alınacağı, hangilerinin uluslararası yardım ve kapasite artırımını aşip müdahaleyle sonuçlanacağı uluslararası toplumun üzerinde fikir birliği sağlayamadığı konular olmaya devam etmektedir. Alex Bellamy'nin bahsettiği gibi koruma sorumluluğunda BM Güvenlik Konseyi duruma göre hareket etmekte ve farklı araçlar kullanabilmektedir. Örneğin 1975 sayılı Fildişi Sahili, 1996 sayılı Güney Sudan, 2014 sayılı Yemen, 2085 sayılı Mali ve 2121 sayılı Orta Afrika Cumhuriyeti kararlarında koruma sorumluluğuna atıf yapılmış (Bellamy, 2014: 39); Kenya'da diplomasi, Gine'de ambargolarla desteklenen diplomasi, Fildişi Sahili'nde ambargo, diplomasi ve sınırlı güç kullanımı, Burundi'de barışı koruma ve çatışmayı önleme araçlarına başvurulmuştur (Bellamy ve Dunne, 2012).

Bu bölümde Libya ve Suriye krizlerinde koruma sorumluluğunun nasıl ele alındığı incelenecektir. Bellamy'ye (2015: 167) göre Libya'da diplomasi, güç kullanımı, uçuşa yasak bölge, ekonomik yaptırımlar, soruşturma; Suriye'de ise diplomasi, soruşturma, gözlem, silahların yok edilmesi, insancıl erişim araçları kullanılarak koruma sorumluluğu uygulanmıştır. Benzer zamanlarda, benzer tepkilerle başlayan protestoların, iktidarın sert tepkisi ile iç savaşa dönüştüğü Libya ve Suriye krizlerinde uluslararası toplumun tepkileri farklılaşmıştır. Libya krizinde koruma sorumluluğu bağlamında askeri müdahale gerçekleştirilmesine karşın Suriye'de şiddetin yükseldiği dönemlerde dahi koruma sorumluluğu gündeme gelmemiş ya da koruma sorumluluğunun ilk iki sütununa odaklanılmıştır. İki güncel krizin karşılaştırılması ile bu farklılığın nedenleri incelenebilecektir.

2.1. Krizin Ortaya Çıkışı ve Uluslararası Tepkiler

Tunus ve Mısır'da çıkan olaylardan etkilenmiş olmakla birlikte Libya'daki isyan dalgası ekonomik kaygılardan çok halkın demokratik isteklerinin göz ardı edilmesine ve siyasi geçmişine dayanmaktadır. 15 Şubat 2011 tarihinde, Ebu Selim Hapishanesi'nde öldürülenlerin yakınlarının ve insan hakları avukatı Fethi Tarbel'in tutuklanması üzerine aileler polis merkezi önünde protestoya başlamış, kısa süre içinde yüzlerce kişi desteğe gelmiştir. Protestocuların, Devlet Başkanı Muammer Kaddafi'nin görevinden ayrılması ve siyasi tutukluların serbest bırakılması talebine güvenlik güçleri tazyikli su ve plastik mermilerle karşılık vermiştir (Human Rights Watch, 2011; Britannica, 2011). Protestolara şiddetle karşılık verilmesi sonucunda isyan tam olarak başlamış ve 1969 devriminden sonra görülmeyen Sanusi Monarşisi'nin üç renkli bayrağı isyanın sembolü haline gelmiştir (Lust, 2017: 1130).

Libya'da yaşananlara karşı uluslararası tepkiler kısa sürede dile getirilmeye başlamıştır. 18 Şubat 2011 tarihinde BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Navi Pillay üç günde 20'den fazla insanın öldüğünü söylemiş ve güvenlik güçlerinin göstericilere uyguladığı şiddeti kınamıştır (UN, 2011a). Yine aynı tarihte bir grup BM insan hakları uzmanı barışçıl gösterileri kontrol altına almada aşırı güç kullanımının meşru olmadığını, bu tür davranışların uluslararası yükümlülükleri ihlal ettiğini vurgulamış ve Kaddafi yönetimini, barışçıl gösteri hakkını güvence altına alması, aşırı ve ölümcül güç kullanımını durdurması konusunda uyarmıştır (UN Human Rights Office of the High Commissioner, 2011a). Arap Ligi Genel Sekreteri Amr Musa'nın protestoculara yönelik şiddetin durdurulması çağrısından (Voa News, 2011) bir gün sonra Arap Ligi, Kaddafi yönetiminin göstericilere karşı müdahalesini kınamış, birlik nezdindeki oturumlara katılma hakkını askıya almıştır (Reuters, 2011a). AB de Libya'da yaşananları kınamış, AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton Birlik adına yaptığı açıklamada AB – Libya Çerçeve Anlaşması'na ilişkin olarak Libya ile yürütülen müzakerelerin askıya alınmasına karar verdiklerini ve tedbirler kapsamında daha ileri adımlar atmaya hazır olduklarını vurgulamıştır (AB Türkiye Delegasyonu, 2011).

Suriye’de ise protestolar Mart 2011’de başlamış, hem ekonomik hem de siyasal kaygılar nedeniyle kısa süre içinde tüm ülkeye yayılmıştır. Ancak yine de başlangıçta halkın kapsamlı katılımı sağlanamamıştır. Dera’da başlayan isyana ekonomik kaygılar nedeniyle kentli orta veya üst sınıf mesafeli yaklaşmıştır (Atlıoğlu, 2018: 144). Zamanla ülke geneline yayılan protestolarda daha fazla özgürlük, siyasi ve ekonomik reform, rejim değişimi talepleri yükselmiş (UN Security Council, 2011a), dini temelli örgütlerin de etkisiyle etnik ve dini bölünme yaşanmıştır (Atlıoğlu, 2018: 139).⁵ İsyanın Baas Partisi’nin en güçlü olduğu yerlerden biri olan Dera’da başlamasında 2000’li yıllardaki ekonomi politikaları, yetersiz yatırım ve yetkililerin kaynakları etkin yönetememesi ve sonuç olarak yoksulluk artarken iş imkânlarının azalması, yıllardır süren kuraklıkla bağlantılı olarak tarım faaliyetlerinin durma noktasına gelmesi gibi nedenler etkili olmuştur (Pinto, 2013: 205). Ardından okullarda peçe takmanın yasaklanmasıyla Banyas’ta, Şebbiha’ya karşı Lazkiye’de, Sünni nüfusun ağırlıkta olduğu Hama ve mezhepsel olarak en karışık şehirlerden biri olan Humus’ta protesto gösterileri düzenlenmiştir (Demirtaş, 2014: 166). Ayrıca Libya’da yaşananlara benzer şekilde, başlangıçta gösterilerde Suriye devlet bayrağı kullanılırken zamanla Baas öncesi dönemin bayrağı kullanılmaya başlanmış ve Devlet Başkanı Beşar Esad’ın gitmesi gerektiği vurgusu artmıştır (Baczko vd., 2018: 79). Bu süreçte Esad protestoların tırmanmasını önlemek için bir dizi reforma başvurmuş ancak isyanın artarak yayılmasını önleyememiş,⁶ Suriye ordusu Dera ve çevresinde askeri operasyona başlamıştır (UNSC, 2011b).

Suriye’de Nisan ayı içinde yaklaşık 350-400 kişinin hayatını kaybetmesi (UN, 2011b), hükümetin 22 Nisan’da gerçekleştirdiği askeri operasyondan sonra sivil kayıpların daha da yükselmesi uluslararası tepkileri artırmıştır. Pillay, uluslararası toplumun Esad yönetiminin kendi vatandaşlarını öldürmeyi sonlandırması çağrısını yinelemesini, Esad yönetiminin de uyarıları dikkate alıp önce şiddeti sonlandırmasını ardından da konuya ilişkin soruşturma başlatmasını istemiştir (Reliefweb, 2011). Suriye’de protestoculara karşı askeri operasyon düzenleyen ve sivillerin ölümüne neden olan Esad yönetiminin kınanması için ABD, Fransa, Almanya ve İngiltere 27 Nisan 2011 tarihinde konuyu BM Güvenlik Konseyi’ne taşımış ancak öneri Rusya ve Çin’in itirazları nedeniyle reddedilmiştir. Gelişmeler ışığında ABD, Fransa, Almanya ve İngiltere’nin BM Daimî Temsilcileri barışçıl göstericilere yönelik şiddeti kınamıştır. Buna karşılık Hindistan, Brezilya ve Çin ise Suriye’deki çatışmanın siyasi diyalog yoluyla çözülmesinden yana tavır sergilemiş ve durumun uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturmadığını belirtmiştir (UNSC, 2011a: 4-7).

BM Güvenlik Konseyi kararı alınamamasına rağmen konu BM İnsan Hakları Konseyi’ne sunulmuştur. 29 Nisan 2011 tarihinde 26 olumlu, yedi çekimser, Rusya ve Çin dahil dokuz olumsuz oyla kabul edilen kararda Suriye yönetimine şiddeti durdurması ve bu yönde çaba sarf etmesi çağrısı yapılmıştır (UNSC, 2011c). Aynı gün ABD (The White House Office of the Press Secretary, 2011a), Mayıs ayında ise AB Suriye’deki insan hakları ihlallerinin sorumlularına yönelik yaptırım kararı almıştır (EU External Action, 2019). Arap Ligi Genel Sekreteri yaşananları kınamış ancak Esad’ın Suriyelilerin meşru taleplerini karşılamak için vakti olduğunu ve her türlü dış müdahaleye karşı olduklarını yinelemiştir (Kuwait News Agency, 2011).

2.2. Uluslararası Toplumda Koruma Sorumluluğu Tartışmaları

İç çatışmaların alevlenmesi Libya’da koruma sorumluluğunun zamanında ve kararlı tepki sütununun işletilmesi sonucunu doğururken, Suriye’de bu yönde bir karar alınamamıştır. Bu farklılık iki krizin gelişiminin kronolojik olarak ayrı başlıklar altında değerlendirilmesini gerektirmektedir.

⁵ Protestoların özellikle cuma günlerinde yoğunlaşması, Sünni ağırlıklı Dera’da başlaması ve bastırılmasında Alevi subayların komutasındaki 4. Zırhlı Tümen’in kullanılması olayların mezhepsel yönünün ön plana çıkmasına neden olmuştur (Atlıoğlu, 2018: 139).

⁶ Uzun yıllardır vatandaşlık bekleyen Kürtlere Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle vatandaşlık hakkı tanınmıştır. Ülkeye ve vatandaşlara karşı suç işleyenler hariç, protesto gösterilerinde tutuklananların serbest bırakılacağını açıklamıştır. 1964 yılından beri yürürlükte olan olağanüstü hali kaldırmış, Yüksek Güvenlik Mahkemesi’ni feshetmiş ve barışçıl protesto hakkı tanımıştır. Muhammed Naci Otri hükümetinin istifasını istemiş ve Adil Sefer başkanlığında yeni bir hükümet kurulmasını sağlamıştır (Süer, 2012: 16).

2.2.1. Libya’da Koruma Sorumluluğu ve Askeri Müdahale

Libya’da göstericilere yönelik şiddetin durmaması uluslararası girişimleri hızlandırmıştır. Pillay (UN Human Rights Office of the High Commissioner, 2011b) ile BM Genel Sekreteri’nin Soykırımın Önlenmesi ve Koruma Sorumluluğu Özel Danışmanları Francis Deng ve Edward Luck (UN Press Release, 2011) 2005 yılı Dünya Zirvesi’nde kabul edilen “ulusal otoritelerin kendi halkını bu suç ve şiddetten açıkça koruyamadığı durumlarda, zamanında ve etkili bir karşılık verilmesinde yardımcı olabilecekleri” kararına vurgu yaparak uluslararası toplumun Libya halkını koruma sorumluluğu olduğunu hatırlatmışlardır. Ban Ki-moon Güvenlik Konseyi’nin somut eylem düşünmesinin zamanının geldiğini, var olan şiddetin önüne nasıl geçileceğine ve korumanın nasıl gerçekleştirileceğine karar verilmesi gerektiğini söylemiştir (UN, 2011c).

İnsan Hakları Konseyi A/HRC/RES/S-15/1 sayılı kararla Libya’da yaşananları araştırması için bağımsız bir uluslararası soruşturma komisyonu gönderilmesi kararı almıştır (UN General Assembly, 2011). Bu karardan bir gün sonra, 26 Şubat’ta, BM Güvenlik Konseyi barışçıl önlemler içeren 1970 sayılı kararı oy birliğiyle kabul etmiş ve Libya’yı yetkililere vatandaşlarını koruma sorumluluğu olduğunu hatırlatmıştır (UNSC, 2011d). 1970 sayılı kararda, BM Şartı’nın VII. Bölüm 41. maddesi uyarınca 15 Şubat 2011 tarihinden bu yana Libya’da yaşananların Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Savcısı’na sunulmasına, silah ambargosu ve seyahat yasağı uygulanmasına, Kaddafi ailesine ait olan tüm ekonomik kaynak ve finansal varlıkların gecikmeksizin dondurulmasına karar verilmiştir (UNSC, 2011d). Kaddafi bu süreçte, Belgrad’da yayın yapan Pink isimli televizyon kanalına telefonla bağlanmış ve halkın kendisiyle olduğunu, BM’nin aldığı yaptırım kararının “boş ve hükümsüz” olduğunu söylemiştir (Bianet, 2011). 1 Mart 2011 tarihinde, bir Konsey üyesinin insan haklarını sistematik ihlali durumunda üyeliğinin askıya alınacağına dair 15 Mart 2006 ve 60/251 sayılı karar hatırlatılmış ve Libya Arap Cumhuriyeti’nin üyeliğinin askıya alınmasına karar verilmiştir (UNSC, 2011e).

1970 sayılı karara rağmen ülke genelinde çatışmaların devam etmesi ve can kayıplarının giderek artması sonucunda Ulusal Geçiş Konseyi (UGK)⁷ Başkanı Abdül Celil uluslararası toplumun hızlı bir şekilde hareket etmesi gerektiğini, aksi takdirde daha fazla insanın öleceğini söylemiş ve uçuşa yasak bölge uygulaması çağrısında bulunmuştur (CNN, 2011). Celil’in çağrısını İslam İşbirliği Teşkilatı (Brookings Doha Center, 2011) ve Arap Ligi desteklemiştir (The Arab League, 2011).⁸ Bununla birlikte başta Fransa olmak üzere AB ülkeleri UGK’yı meşru hükümet olarak kabul etmiş (Payandeh, 2012: 373), Körfez İşbirliği Konseyi de Kaddafi’nin meşruluğunu yitirdiğini, UGK’nın muhatap kabul edilmesi ve BM’nin sorumluluğunu yerine getirmesi gerektiğini söylemiştir (Al Jazeera, 2011a).

Ülke içi muhalefetin ve bölgesel aktörlerin uçuşa yasak bölge çağrısı, Kaddafi hükümetinin 1970 sayılı karara uymaması, kendi halkına karşı sistematik insan hakları ihlallerine devam etmesi üzerine BM Güvenlik Konseyi bir kez daha toplanmıştır. Rusya, Çin, Brezilya, Almanya ve Hindistan’ın çekimser oylarına karşılık on olumlu oy ile 17 Mart 2011 tarihinde 1973 sayılı karar alınmıştır (UNSC, 2011e). Kararın sivillerin korunmasıyla ilgili olan 4. paragrafıyla gerçekleştirilecek askerî müdahalenin önü açılmıştır. UGK, Arap Ligi ve İslam İşbirliği Teşkilatı’nın uçuşa yasak bölge uygulamasına geçilmesi ve sivillere yönelik şiddetin durdurulması için gerekli önlemlerin alınması çağrılarını tekrarlanmış ve böylece hem ülke halkının hem de bölgenin desteğinin alındığı vurgusu yapılmıştır. Kendi ülke vatandaşlarını korumakla yükümlü olan hükümetin bunu yapmak istememesi nedeniyle insanları koruma sorumluluğu uluslararası topluma geçmiş, BM Güvenlik Konseyi’nin onayı alınarak da koruma sorumluluğu altında askerî müdahaleye meşru zemin oluşturulmuş ve sonuç olarak koruma sorumluluğunun üçüncü ayağı işletilmiştir.

Ban Ki-moon 1973 sayılı kararı insanları, kendi hükümetinin şiddetinden koruma sorumluluğunu yerine getiren “tarihi bir karar” olarak nitelendirmiştir (UN Secretary-General, 2011). Tüm bu gelişmeler yaşanırken Kaddafi yönetimi de BM kararına uymaya hazır olduklarını göstermek için ateşkes kararı almıştır (Bumiller ve Kirkpatrick, 2011). Ancak uçuş yasağına rağmen Kaddafi yönetiminin Bingazi’ye jetlerle saldırdığı iddialarıyla birlikte ateşkes sona ermiştir (BBC, 2011a). Bunun üzerine askerî seçeneği görüşmek üzere David Cameron, Nicolas Sarkozy, Hillary Clinton ve Arap liderler Paris’te toplanmıştır (The Guardian, 2011a). 19 Mart 2011 tarihinde Libya halkını

⁷ 24 Şubat’ta toplanan muhalifler Adalet Eski Bakanı Abdül Celil başkanlığında, ulusal toprakların ve vatandaşların emniyetinin sağlandığından emin olma, Libya’yı özgürleştirme, diğer ülkelerle ilişkileri düzenleme ve Libya halkını uygun bir şekilde temsil etme, sonunda özgür seçimler yapabilecek geçiş hükümeti olma amacıyla kurulmuştur. <http://ntclibya.org/> (Erişim Tarihi: 02.04.2018).

⁸ Suriye ve Cezayir uçuş yasağı kararına sıcak bakmadıklarını açıklamıştır (Deutsche Welle, 2011).

desteklemek için Paris'te düzenlenen, Rusya ve Çin'in katılmadığı Dünya Liderleri Zirvesi'nde BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararları, özellikle de askerî kararları uygulamak için bir araya gelen liderler Libya'nın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne duyulan saygı vurgulamış, Libya halkına ülkelerini yeniden inşa etmeleri için yardıma devam edeceklerini belirtmiştir (Reuters, 2011b).

Fransa, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) öncülüğünde; İtalya ve Kanada'nın desteğiyle başlayan "Şafak Operasyonu" hava ve denizden yürütülmüştür. Operasyonda, Kaddafi rejimine bağlı hava savunma sistemleri, askerî üsler ve mühimmat depolarının hedef alındığı ve operasyonun Kaddafi yönetimi BM kararlarına uyuymaya kadar sürdürüleceği belirtilmiştir (Garamone, 2011). Koalisyon güçlerince yürütülen operasyonun ikinci gününde Libya silahlı kuvvetleri, tüm birliklerine Batılı güçlere karşı ateşkes emri vermiştir (Dünya, 2011). Ancak ABD, Kaddafi'nin ateşkes kararını tanımadıklarını açıklamıştır (Habertürk, 2011). 24 Mart'ta operasyonu Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üstlenmiş ve "Birleşik Koruyucu Operasyon" başlamıştır. Kaddafi rejimi tarafından sivillere yönelik saldırıların önlenmesinde NATO'nun uluslararası çabanın bir parçası olduğu ve bölgedeki partnerlerle de işbirliği yapacağı açıklanmıştır (NATO, 2011).

Ağustos sonunda Libya'nın yeniden inşasında BM'nin önemli rolüne değinen Ban Ki-moon, BM Güvenlik Konseyi'ni Ulusal Geçiş Konseyi'nin her türlü mali destek talebine ivedilikle yanıt vermeye çağırmıştır (BBC, 2011b). 16 Eylül 2011 tarihli 2009 sayılı karar ile BM Destek Misyonu (UNSMIL) kurulmasına karar verilmiştir. 27 Ekim 2011 tarihli 2016 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararında da önceki kararda (2009) dondurulan ve tedbir getirilen varlıklara ilişkin kararlar tekrar edilmiş, 31 Ekim 2011 tarihinde ve Libya saatiyle 23.59'da askerî operasyonun sonlandırılmasına karar verilmiştir (UNSC, 2011f). 31 Ekim 2011 tarihli 2017 sayılı kararda, Libya'da sürdürülebilir barış için ulusal mülkiyetin ve ulusal sorumluluğun anahtar olduğu ve UNSMIL'in Libya ulusal güçlerinin desteklenmesinde ve asiste edilmesinde, kamu güvenliği ve düzeninin yeniden inşasındaki önemi vurgulanmıştır (UNSC, 2011g).⁹

2.2.2. Suriye'de Koruma Sorumluluğu Tartışmaları

22 Eylül 2011 tarihinde gerçekleştirilen BM Güvenlik Konseyi toplantısında BM'nin Suriye'deki çatışmayı önleme etkinliğini güçlendirme kararı alınmıştır. Arabuluculuk ve erken uyarı gibi diplomatik faaliyetlerin konuşulduğu toplantıda Rusya, Çin ve ABD Suriye'ye değinmezken İngiltere Dışişleri Bakanı William Hague, askerî operasyonun (Libya'da olduğu gibi) gerekli olabileceğini ancak bunun son çare olduğunu ve Suriye'de bunu önermediklerini ifade etmiştir. Hague ayrıca Suriye'de yaşananlara yanıt vermede Konsey'in geç kaldığını ve bunun sonuçlarının kendileri için ağır olacağını belirtmiştir. Fransa Dışişleri ve Avrupa İşleri Bakanı Alain Juppé de önleyici diplomasinin BM Şartı'nın çok önemli bir parçası olduğunu, önleme mekanizması için Konsey'in bir an önce karar alması ve şiddeti kınaması gerektiğini söylemiştir. Almanya Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle de Konsey'in bir an önce kınama mesajı yayınlaması gerektiğine ve erken uyarının çatışmaların önlenmesinde etkili bir yöntem olduğuna dikkat çekmiştir (UN, 2011d).

Şiddetin durmaması üzerine Arap Ligi, 12 Kasım 2011 tarihinde, üzerinde uzlaşılan barış planına uyulana ve şiddet durdurulana kadar Suriye'nin üyeliğinin askıya alınmasına ve yaptırım uygulanmasına karar vermiştir (BBC, 2011c).¹⁰ Ayrıca üye devletlerden büyükelçilerini Şam'dan çekmeleri istenmiş ve Esad yönetiminin şiddeti durdurulmaması durumunda Suriye Ulusal Konseyi'nin (SUK)¹¹ resmi olarak tanınabileceği vurgulanmıştır. Yemen ve Lübnan'ın ret oyu verdiği, Irak'ın çekimsiz kaldığı karara Suriye'nin Arap Ligi'ndeki Büyükelçisi Yusuf Ahmet itiraz etmiş ve kararın ortak Arap girişiminin sonu anlamına geldiğini söylemiştir (Batty ve Shenker, 2011).

⁹ Libya müdahalesinin uluslararası hukukun ihlali olduğu da tartışılmaktadır. Örneğin Yıldırım Sak, uçuşa yasak bölge uygulamasında hedef net olarak belirlenmeden Fransız savaş uçaklarının Libya hava sahasına girmesinin ve kuvvet kullanarak müdahale etmesinin 1973 sayılı karara dayandırılmayacağını ve bu müdahalenin uluslararası hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür (Sak, 2015: 143).

¹⁰ Arap Ligi'nin yaptırım kararını tüm üyeler uygulamamıştır. Örneğin Irak hükümet sözcüsü, yaptırımların rejimi değil insanları etkilediğini dolayısıyla yaptırımları reddettiklerini söylemiştir (Blair ve Samir, 2012). (Erişim Tarihi: 12.01.2019). Rusya'nın tavsiyesi üzerine Esad yönetimi Arap Ligi'nin barış teklifini kabul etmiştir.

¹¹ 23 Ağustos 2011 tarihinde İstanbul'da bir araya gelen muhalifler tarafından kurulmuştur (The Guardian, 2011b). SUK içinde Müslüman Kardeşler, Şam Deklarasyonu Grubu, sürgündeki Suriyeli, Kürt ve Süryani gruplar, Devrim Liderliği Yüksek Konseyi, Yerel Koordinasyon Komiteleri yer almaktadır. Ancak ülkede bu grupların dışında da muhalif gruplar bulunmakta ve faaliyetlerini sürdürmektedir.

Mart 2011'den Ekim 2018'e kadar Suriye'de 500 binin üzerinde insan yaşamını yitirmiş (<http://www.iam Syria.org/death-tolls.html>), 5,6 milyonun üzerinde Suriyeli ülkesini terk etmek ve yaklaşık 6,6 milyon Suriyeli ise ülke içinde göç etmek zorunda kalmıştır (Global Centre for the Responsibility to Protect, 2018). Savaşın ülke ekonomisine zararı (fiziki maliyeti 120 milyar dolar olmakla birlikte) yaklaşık 388 milyar dolara ulaşmış, birçok sektör işlemez hale gelmiştir (UN Economic and Social Commission for Western Asia, 2018). Sonuç olarak kendi vatandaşlarını korumakla yükümlü olan Esad yönetiminin Suriye halkına karşı orantısız güç kullanımı milyonlarca insanın zarar görmesiyle sonuçlanmıştır. Ülkedeki otorite boşluğunun da etkisiyle ortaya çıkan terör örgütlerinin sivillere yönelik eylemleri ve Esad yönetimi-hükümet karşıtı silahlı gruplar-terör örgütleri arasında yaşanan çatışma da daha fazla sivilin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Mart 2011 – Aralık 2018 tarihleri arasında BM Güvenlik Konseyi, Suriye özelinde, 24 karar almıştır. Bununla birlikte birçok karar da veto edilmiştir. Rusya, altısı Çin ile birlikte olmak üzere, toplam 12 kararı veto ederek Esad yönetimine ilişkin yaptırım ve kınama kararlarının alınmasını engellemiştir. Rusya ve Çin'in hükümet yetkilileri çekimsiz kaldıkları veya veto yetkilerini kullandıkları kararlarda sıklıkla uluslararası hukukun korunması, egemenlik ve toprak bütünlüğü ilkelerine saygı, diyalog ve müzakere taraftarlığı, Suriye'nin ikinci Libya olmasının önüne geçilmesi nedenlerini ileri sürmüştür.

3. Koruma Sorumluluğundan Sorumlu Korumaya mı?

Libya'da olayların başlamasından bir ay sonra sivilleri korumak amacıyla müdahale kararı alınırken; yüzbinlerce insanın yaşamını yitirdiği, milyonlarca insanın yerinden edildiği Suriye'de kınama kararı dahi alınamamıştır.¹² Uluslararası toplumun Libya ve Suriye'de farklı hareket etmesinin birçok nedeni bulunmaktadır. Öncelikle iki ülkenin iç dinamikleri, buldukları bölge ve bölge ülkeleriyle ilişkileri, BM Güvenlik Konseyi daimî üyelerinin Libya ve Suriye ile ilişkileri gibi unsurlar koruma sorumluluğunu işletip işletmeme sürecinde etkili olmuştur.

Libya ve Suriye'de muhalefetin yapısı, yönetimin söylemleri ve diğer ülkelerle ilişkilerindeki farklılık askeri müdahale kararını etkileyen iç unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Libya'da protestoların başlamasından 10 gün sonra muhalifler UGK çatısı altında bir araya gelmiş, bir süre sonra UGK Rusya ve Çin dahil birçok devlet tarafından Libya'nın meşru hükümeti olarak tanınmıştır.¹³ Buna karşılık Suriye'de muhalifler, protestoların başlamasından yaklaşık altı ay sonra SUK altında bir araya gelmiştir. Bu yapının kapsayıcı olmadığı ve etkin politika sürdüremediği eleştirileri üzerine, Kasım 2012'de yerine başta Arap Ligi ve AB üyeleri olmak üzere birçok devlet tarafından meşru otorite olarak tanınacak Suriye Ulusal Koalisyonu kurulmuştur (BBC, 2013). Bununla birlikte Suriye'de farklı muhalif gruplar ortaya çıkmış, bir kısmı Esad'ın yönetimi bırakması yönünde ısrarını sürdürürken bir kısmı da ateşkesten yana tavır sergilemiştir. Dolayısıyla Suriye muhalefetinin dağınık yapısı ve bazı konularda fikir birliği sağlayamaması yürütülen diplomatik faaliyetlerde ve karar alma süreçlerinde olumsuz etki yaratmıştır.

Kaddafi ve Esad'ın söylemlerinde de farklılık gözlemlenmiştir. Halkın demokratik isteklerini karşılamak için herhangi bir adım atmayan Kaddafi, protestoculardan hamamböcekleri olarak söz etmiş ve halkı onlarla mücadeleye çağırılmış, her birine inlerinde saldıracaklarını duyurmuştur (BBC, 2011d). Yaşanan gelişmeler ışığında alınan 1973 sayılı karardan hemen sonra Kaddafi ateşkes uygulanacağını ve buna bağlı kalınacağını duyurmuşsa da BM Genel Sekreterliği bunun teyit edilemeyeceğini söylemiştir (O'Brien ve Sinclair, 2011).¹⁴ Esad ise protestoların başlamasından kısa bir süre sonra talepleri karşılamasa da reform paketi sunmuş (Marsh ve Chulov, 2011)¹⁵, protestocuların reform talebiyle hareket eden barışçıl göstericilere karşı olmadığını ancak dışarıdan gelen provokatörlerin etkisiyle olayların seyrinin değiştiğini söylemiştir (Al Jazeera, 2011b). Ayrıca kendisine yönelik suçlamalara değinmeden, Suriye güvenlik güçlerinin belirli olaylarda yetkisini aştığını ve insan hakları ihlallerine

¹² Suriye'de çıkan çatışmalar sonucunda yaşamını yitirenlerin sayısının 2018 yılında 511 bine ulaştığı tahmin edilmektedir. Buna ek olarak ülke içi dahil olmak üzere 12,2 milyon kişi yerinden edilmiştir (HRW World Report 2019).

¹³ BM Güvenlik Konseyi daimî üyeleri arasında UGK'yı Libya halkının meşru temsilcisi olarak en son tanıyan ülkeler Rusya ve Çin olmuştur (Guterman, 2011; Spegele, 2011).

¹⁴ Mayıs ayında Güney Afrika Devlet Başkanı Jacob Zuma'nın arabuluculuk faaliyetleri sonucunda Kaddafi ve Zuma ateşkes konusunda uzlaşmışsa da Kaddafi görevi biramayı kabul etmediği için muhalifler bu karara uymayacaklarını açıklamıştır (BBC, 2011e).

¹⁵ Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle Haseke'de yaşayan Kürtlere vatandaşlık hakları verilmiştir (BBC, 2011f).

neden olduğunu dile getirerek özeleştiri yapmış, ülke içinde yalnızca teröristlerle mücadele edildiğini vurgulamış, ancak kimyasal silah (UNSC, 2013; UN General Assembly, 2014b) kullanmaktan çekinmemiştir.

Kaddafi ve Esad'ın siyasi bağları ve bölgedeki etkinlikleri bir diğer farklılıktır. Libya'da çok hızlı hareket eden, uluslararası topluma çağrı yapan, uçuşa yasak bölge uygulamasını destekleyen Arap Ligi, Suriye'de daha yavaş hareket etmiş ve zamanla politikasını değiştirmiştir. Aralık 2018'de Birleşik Arap Emirlikleri ve ardından Bahreyn Şam'daki elçiliklerini yeniden faaliyete geçirmiştir (Diken, 2018). Esad'ın yönetimi bırakması konusunda ısrarcı olan bazı üyeler de zamanla Suriye'nin Arap Ligi'ne geri dönmesi üzerinde görüşmelere başlamıştır (Gazete Duvar, 2018). Suriye'nin İsrail, Lübnan, Ürdün, Türkiye ve Irak ile komşu olması, İran ve Hizbullah'ın bölgedeki etkisi Arap Ligi'nin politikalarını etkilemiştir. Bunun yanı sıra Suriye'de ortaya çıkan terör örgütlerinin bölgenin istikrarı için risk oluşturması Suriye politikasında değerlendirilmesi gereken noktalardan biridir. Suriye, bölgenin istikrarı açısından önemli bir ülkedir. Esad da Kaddafi'nin öldürülmesinin ardından bu konuya dikkat çekmiştir. Mısır, Yemen ve Tunus'tan farklı olan Suriye'nin bölgenin merkezi olduğunu, kendi yönetimine yönelik bir askerî operasyonun fay hattında kırılmaya ve bu durumun da bölgede onlarca Afganistan'a neden olabileceğini söylemiştir (Gilligan, 2011).

Libya ve Suriye örneklerindeki asıl farklılık, BM Güvenlik Konseyi üyelerinin iki ülkede farklı politikalar izlemesinden ileri gelmektedir. Söz konusu ülkelerin ulusal çıkarları, Libya müdahalesinin olumsuz sonuçları, egemenliğe saygı ve müdahale etmeme ilkeleri Suriye'de fikir birliği sağlanamamasına neden olmuştur. Libya'da ağırlıklı olarak müdahale desteklenirken Suriye'de tersi tavır sergilenmiştir. Stelios Stavridis'e (2016: 193) göre Libya'dakinden farklı hareket edilmesinde hem BM Güvenlik Konseyi uzlaşısının olmaması hem de başarı şansının düşüklüğü etkilidir. Suriye ordusunun düzenli ve güçlü olması, Suriye'nin Arap – İsrail çatışmasına dönüşme riski, İran'ın varlığı da sonucu etkileyen unsurlar arasındadır. Konuya ilişkin açıklamasında İngiltere'nin BM Daimî Temsilcisi Justin Mark Lyall Grant, Libya'daki müdahalenin Suriye'ye müdahalenin önünü açmayacağını, Kaddafi'nin sevilmeyen bir lider olduğunu, Arap Ligi ve Afrika Birliği gibi bölgesel örgütlerin desteğini almadığını ve BM çerçevesinde atılan adımlarda Arap Ligi'nin isteklerinin göz önünde bulundurulduğunu fakat Suriye'de bunların tersinin geçerli olduğunu söylemiştir. Dönemin İngiltere Başbakanı Cameron da kendi halkına karşı şiddet uygulayan diktatörlere karşı her zaman doğru hareket edememelerinin açık bir izne ve ulusal çıkarlarına bağlı olduğunu dile getirmiştir (House of Commons Defence Committee, 2012). Sonuç olarak ulusal çıkarları Suriye'deki hareketlerini kısıtlarken Libya'da daha sert önlemler alabilmelerine yardımcı olmuştur.

Libya'ya yönelik müdahale kararı alınmasında etkin rol oynayan ABD yönetimi, Suriye'de daha temkinli hareket etmiştir. ABD açısından bakıldığında Başkan Obama, Libya müdahalesi döneminde Kaddafi gibi kişilerin bölgenin istikrarını bozma ve kendi halkına zulmetme tehditleri karşısında harekete geçmenin, büyük güç olarak ABD'nin sorumluluğu olduğuna dikkat çekmiş ve bunun kendi ulusal çıkarları açısından önemli olduğunu söylemiştir (The White House Office of Press Secretary, 2011b). Aslında Obama Suriye'de de kimyasal silah kullanımının kırmızı çizgisi olduğuna ve askerî müdahale seçeneğinin masaya yatırılabilmesine iki kez dikkat çekmiştir. Eylül 2013'te yaptığı konuşmada Obama, egemenlik ilkesinin uluslararası düzenin merkezinde yer aldığını ancak egemenliğin tiranlar için bir zırh olarak kullanılamayacağını ve uluslararası toplumun buna göz yummak için ileri süreceği herhangi bir neden olamayacağını vurgulamıştır. Ayrıca Esad'ı destekleyenlerin egemenlik zırhını kullanarak yaptıklarını meşrulaştırmaya çalıştığını belirtmiştir (The White House Office of Press Secretary, 2013). Fakat bu çıkışına rağmen Suriye'ye ilişkin karar almada, Libya'ya oranla daha yavaş hareket etmiş ve Kongre'nin onayına başvurmuştur. Obama'nın politika farklılığında sorumluluğu paylaşma isteği ve müdahale konusundaki isteksizliği etkili olmuştur.¹⁶ Esad'ın yerine kimin geçeceği ve bunun İsrail'i nasıl etkileyeceği konusundaki belirsizliğin de düşük başarı şansı gibi unsurlarla birleştiğinde etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İsrail, Esad'ın iktidarda kaldığı bir Suriye'yi tercih etmektedir (Tahhan, 2018).

Libya'ya yönelik müdahale kararında çekimser kalan Rusya'nın Suriye'de Esad yönetimine karşı karar alınmasını engellemesinin gerisinde birçok neden bulunmaktadır. Rusya cephesinden olaya bakıldığında sıklıkla uluslararası hukuku koruma ve Libya müdahalesinin olumsuz sonuçları üzerinde durulduğu görülmektedir. Bellamy'e göre NATO liderliğindeki Libya operasyonu ve koruma sorumluluğu ile Rusya'nın veto kararları arasında ilişki

¹⁶ Kongre'nin onayını almadığı durumda sivil ölümlerin sayısındaki artıştan Esad yönetimiyle birlikte Kongre sorumlu olacak, operasyonun başarısız olması durumunda ise sorumluluğu Kongre ile paylaşacaktır (Posner, 2013).

olduğuna dair çok az delil bulunmaktadır. Bellamy, bu kararların ve Esad'a verilen desteğin arkasında ulusal çıkarları, Moskova ve Şam yönetimleri arasındaki dostluğun, Rusya'nın ekonomik ve stratejik çıkarları ile radikal İslamcılara ilişkin endişelerinin etkili olduğunu ifade etmiştir (Bellamy, 2014: 37-42). Suriye'ye yönelik bir müdahale kararının Rusya'nın bölgedeki ilişkilerini (başta İran ile olmak üzere) olumsuz etkileyeceği aşıkârdır. Bununla birlikte Lloyd Axworthy ve Allan Rock'a göre ise Libya müdahalesiyle Suriye arasında doğrudan bağlantı bulunmaktadır. NATO, BM Güvenlik Konseyi yetkilendirmesini aşır rejim değişikliği hedeflemiş ve bu süreçte birçok sivil hayatını kaybetmiştir. Benzer şekilde Jennifer Welsh de Suriye'de BM Güvenlik Konseyi'nin karar alamamasının 1973 sayılı karardan bağımsız açıklanmasının güç olduğunu söylemiştir (Bellamy, 2014: 24). Joshua Foust (2012) bir adım daha ileri giderek Suriye'nin, Libya müdahalesinin bedelini ödediğini, Libya müdahalesinin uluslararası toplumun Suriye'de harekete geçmemesinin temel nedeni olduğunu ileri sürmüştür. Koruma sorumluluğu altında Suriye'ye yönelik bir askerî müdahalenin bundan sonraki her olayda başvurulabilecek bir yöntemle dönüştürüleceği endişesinin Rusya ve Çin üzerindeki etkisi önemlidir.

Rusya gibi Libya'da çekimser kalan Çin, Suriye'de Esad yönetimine yönelik altı kararı veto etmiştir. Çin'in Libya'da çekimser kalmasının, UGK ile ilişkileri geç kurmasının olumsuz ekonomik sonuçları olmuştur. Suriye politikası ise kriz sona ermeden Çin'in ulusal çıkarı açısından olumlu sonuçlar doğurmuştur. 2017 yılında verdiği röportajda Esad, Çin ile olan ilişkilerin güçlendiğine; Suriye'nin yeniden inşasında her alanda Çin'in yer alabileceğine; konut, altyapı, sanayi sektörlerinde Çin yatırımlarının kullanılabilmesi dikkat çekmiştir. Çin'in BM Güvenlik Konseyi'nde Suriye'ye yönelik yaptırım kararlarını veto etmesinin uluslararası hukuku korumak anlamına geldiğini söyleyen Esad, Çin'in bu sayede Batı'ya karşı denge unsuru olarak küçük ve zayıf devletleri koruduğunu söylemiştir (Taylor, 2017). Koruma sorumluluğunun uygulanmasında bölgesel örgütlerin önemine vurgu yapan Çin, Libya'da Arap Ligi ve Afrika Birliği'nin çağrılarını dikkate almış ve 1973 sayılı kararı veto etmemiştir. Ancak Libya müdahalesi sonrasında Arap Ligi Genel Sekreteri Amr Musa'nın Batı koalisyonunu çifte standartlı olmakla eleştirmesi (Chen, 2016: 696), Suriye'nin üyeliğinin askıya alınmasının ardından Katar Başbakanının Suriye'nin kendileri için önemli olduğunu ve sorunu Arap sistemi içinde çözmek istediklerini dile getirmesi (MacFarquhar, 2011) ve genel olarak Arap Ligi'nin Suriye'deki tutumu Çin'in politikasında etkili olmuştur. Çin, Suriye'de engelleyiciden ziyade yapıcı ve sorumlu olduğunu göstermeyi hedeflemiştir. Suriye'ye karşı önlemler alınmasını engellemesini ise hem uluslararası meşru ilkelere hem de pragmatik düşüncelere dayandırmış; sorunun, müzakere ve diyalog gibi barışçıl yöntemlerle çözülmesi konusunda ısrarcı olmuştur (Garwood-Gowers, 2016: 90). Libya müdahalesinin ardından Çin, koruma sorumluluğuna alternatif olmayan fakat kaygılarını giderecek olan sorumlu koruma yaklaşımını sunmuş ve koruma sorumluluğunun rejim değişikliği hedeflememesi, vaka bazlı düşünülmesi gerektiğini vurgulamıştır (Tiewa ve Haibin, 2014: 420). Bunun yanı sıra bölgesel örgütlerle işbirliğinin önemine, ülkelerin ekonomik büyümelerine destek olunarak ekonomi kaynaklı çatışmaların önüne geçilebileceğine, uluslararası toplumun zorlayıcı olmayan tedbirlerle farklılıkların ve uyuşmazlıkların çözümünü teşvik etmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (UNSC, 2014).

Rusya ve Çin, koruma sorumluluğunun her olaya uygulanabilecek standart bir yaklaşım olmadığı ve belirli sınırları olduğu üzerinde durmuştur. Müdahaleye karar verecek otoritenin BM Güvenlik Konseyi ile sınırlandırılmasının da kavramın suistimalini engelleyemediği sıklıkla ifade edilmiştir. Ancak Ramesh Thakur'un (2012) da belirttiği gibi koruma sorumluluğunun kabul edilip edilmemesi değil nasıl uygulanacağı tartışma konusu olmuştur. 1973 sayılı kararda müdahalenin ne şekilde yapılacağı ve sınırlarının ne olacağı net bir şekilde belirtilmemiş, rejim değişikliği ne yetkilendirilmiş ne de dışlanmış. Libya'da rejim değişikliğine gidilmesi ABD, İngiltere ve Fransa'nın kararı yanlış yorumlaması olarak ele alınmış ve itirazlar dile getirilmiştir. Koruma sorumluluğu yaklaşımını geliştiren ve destekleyen Thakur ve Gareth Evans da rejim değişikliğinin, koruma sorumluluğu kapsamında gerçekleştirilen askerî müdahalelerin parçası olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Evans müdahaleyi rejim değişikliğinden bütünüyle ayırmanın kolay olmadığını, Libya müdahalesini farklı bir şekilde gerçekleştirmenin zor olduğunu kabul etmiştir (Akbarzadeh ve Saba, 2018: 7).¹⁷

¹⁷ Thakur'a göre müdahalenin olumsuz sonuçlarına rağmen koruma sorumluluğu Libya'da uluslararası toplumun tepkisini şekillendirmiş ve oyun değiştirici rol oynamıştır (Thakur, 2011'den aktaran Eldem, 2015: 15).

Sonuç

2005 Dünya Zirvesi ve daha sonra alınan BM Güvenlik Konseyi kararlarında da tekrarlandığı üzere bir devlet vatandaşlarını soykırım, etnik temizlik, savaş suçları ve insanlığa karşı suçlardan koruma sorumluluğuna sahiptir. Devletin bu sorumluluğu yerine getiremediği veya getirmek istemediği durumlarda ise uluslararası toplum BM Şartı'nın VI, VII ve VIII. Bölümlerine uygun olarak hareket etmekle yükümlüdür.

Çalışmada incelenen Libya ve Suriye örnek olaylarında devletlerin koruma sorumluluğu olduğu, uluslararası toplumun da ilgili devletlere kapasite artırımında yardım etmesi gerektiği belirtilmesine rağmen süreçler farklı yönetilmiştir. 15 Şubat 2011 tarihinde Libya'da başlayan protestoları Kaddafi yönetiminin şiddetle bastırmaya çalışmasının ardından uluslararası toplumun tepkileri sonucunda 11 gün içinde BM Güvenlik Konseyi, BM Şartı'nın VII. Bölüm 41. maddesi uyarınca önlemler içeren 1970 sayılı kararı almıştır. Uluslararası toplum Libya'da yaşananları insancıl koruma açısından değerlendirmiş; BM Güvenlik Konseyi de Libya halkını insanlığa karşı suçlardan korumak amacıyla askerî müdahaleye meşru zemin hazırlayan 1973 sayılı kararı almış ve 19 Mart'ta bombardıman başlamıştır. Suriye'de ise 15 Mart 2011 tarihinde başlayan protestolara, 22 Nisan'da Suriye ordusu müdahale etmiş, bununla birlikte şiddet eylemleri artış göstermiştir. Suriye'de tırmanan şiddete karşı uluslararası toplum Libya'daki kadar hızlı ve etkili bir tepki geliştirememiştir. 27 Nisan'da BM Güvenlik Konseyi'nin kınama kararı alması için başlatılan girişimler Rusya ve Çin'in itirazı nedeniyle başarısız olmuştur. Suriye'ye yönelik ilk BM Güvenlik Konseyi kararı 14 Nisan 2012 tarihinde alınabilmiştir; bununla birlikte Mart 2011'den itibaren Suriye'ye yönelik kolektif herhangi bir yaptırım kararı uygulanmamıştır.

Yıllar içinde birbirinden farklı terör örgütlerinin ortaya çıktığı, kimyasal silah saldırılarının yaşandığı Suriye'de çatışmalar devam ederken, Libya'dan farklı olarak, uçuşa yasak bölge uygulaması gibi önlemlere başvurulmamıştır. Bu süreçte bir dizi diplomatik faaliyet yürütülmüş, bu kapsamda sivililerin korunması amacıyla çatışmasızlık bölgeleri oluşturulmuştur. Rusya ve Çin'in vetolarına takılan BM Güvenlik Konseyi kararlarına rağmen BM Genel Kurulu ve BM İnsan Hakları Konseyi Suriye'deki şiddeti kınayan ve yönetime sorumluluklarını hatırlatan – bağlayıcı olmayan – kararlar almıştır. Yaşanan kayıplara rağmen uluslararası toplum zamanında ve kararlı bir tepki vermemiş ve şiddetin sürdürülmesini dolaylı olarak desteklemiştir.

Libya müdahalesinin ardından yapılan görüşmelerde ve alınan kararlarda koruma sorumluluğu normunun ilk iki sütununa (devletin koruma sorumluluğu ile uluslararası yardım ve kapasite artırımı) ağırlık verilmiş, her vakanın ayrı ayrı ele alınacağı vurgulanmıştır. BM'nin görevinin devletlerin sorumluluğunu yerine getirmek değil onların bu sorumluluklarını yerine getirmelerinde başarılı olmalarına yardım etmek olduğunun altı çizilmiştir. Libya müdahalesinin koruma sorumluluğuna zarar verdiği ve normun çöktüğü tartışması çalışmanın kapsamını aşmaktadır; ancak Libya müdahalesinin ardından alınan BM Güvenlik Konseyi kararlarında koruma sorumluluğuna atıfta bulunulurken Suriye'de ilk iki sütuna değinilmesi bu iddiaları tartışmalı kılmaktadır. Jackson'a göre yüksek maliyetli, uzun süreli ve çıkmaza girme ihtimali olan ve eylemlerin sonuçlarının açıkça öngörülmesinde güçlük yaşanan durumlarda koruma sorumluluğunun müdahale ayağına kolaylıkla başvurulmayacaktır. Geline nokta, normatif bir oybirliğinin nasıl sağlanacağından ziyade nasıl hareket edileceğinin önemli olduğunu göstermektedir.

Libya'da 1970 sayılı kararlar askerî olmayan seçenekler gündeme getirilmiş, ardından askerî müdahale gerçekleştirilmiştir. Ancak Suriye'de yaşanan çatışmalara ilişkin BM Güvenlik Konseyi uzun süre herhangi bir karar almamış, BM çatısı altında askerî olmayan tüm yöntemleri tüketmemiştir. BM Güvenlik Konseyi'nin koruma sorumluluğuna ilk olarak 22 Şubat 2014 tarihli ve 2139 sayılı kararda değinmesi Suriye'de yaşananların insani boyutunun göz ardı edildiğini de göstermektedir. Genel olarak bakıldığında Suriye'nin iç işlerinin, terör örgütleriyle mücadelenin ve var olan durumun bölgesel savaş riski taşımasının Libya benzeri bir karar alınmasını engellediği ortadadır. Sonuç olarak Libya ve Suriye örnekleri göstermektedir ki uluslararası toplum koruma sorumluluğu normunu seçici şekilde uygulamaktadır.

Kaynakça

- AB Türkiye Delegasyonu. (2011). Libya ile ilgili olarak Yüksek Temsilci Catherine Ashton tarafından Avrupa Birliği adına yapılan açıklama. <https://www.avrupa.info.tr/tr/news/libya-ile-ilgili-olarak-yuksektemsilci-catherine-ashton-tarafindan-avrupa-birligi-adina>
- Akbarzadeh, S., Saba, A. (2018). UN paralysis over Syria: the responsibility to protect or regime change?. *International Politics*, 1-15. <https://doi.org/10.1057/s41311-018-0149-x>
- Al Jazeera. (2011a). GCC: Libya regime lost legitimacy. <https://www.aljazeera.com/news/2011/3/11/gcc-libya-regime-lost-legitimacy>
- Al Jazeera. (2011b). Syria's Assad: I didn't order forces to kill. <https://www.aljazeera.com/news/2011/12/8/syrias-assad-i-didnt-order-forces-to-kill>
- Annan, K. (2004). A More Secure World: Our Shared Responsibility, Report of the Secretary General's Report High-level Panel on Threats, Challenges and Change. https://www.un.org/ruleoflaw/files/gaA.59.565_En.pdf
- Annan, K. (2000). We the Peoples: The Role of the United Nations in the 21st Century. https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/We_The_Peoples.pdf
- Athoğlu, Y. (2018). Suriye İç Savaşı ve Müzmin Toplumsal Çatışma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73(1), 129-156. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002492
- Backzo, A., Dorronsoro G. vd. (2018). *Suriye: Bir İç Savaşın Anatomisi*. Meral, A. (Çev.). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Batty, D., Shenker, J. (2011). *Syria suspended from Arab League*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2011/nov/12/syria-suspended-arab-league>
- BBC. (2013). Guide to the Syrian opposition. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15798218>
- BBC. (2011f). Syria's Assad grants nationality to Hasaka Kurds. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12995174>
- BBC. (2011e). Libya: Zuma says Gaddafi will not quit. <https://www.bbc.com/news/world-africa-13597702>
- BBC. (2011d). Libya protests: Defiant Gaddafi refuses to quit. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12544624>
- BBC. (2011c). Syria unrest: Arab League adopts sanctions in Cairo. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15901360>
- BBC. (2011b). "Libya'nın geçici yönetimi BM askerî istemiyor. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/08/110831_libya_un
- BBC. (2011a). Libya: Gaddafi forces attacking rebel-held Benghazi. <https://www.bbc.com/news/world-africa-12793919>
- Bellamy, A., Wheeler, N. (2016). Humanitarian Intervention in World Politics. J. Baylis, S. Smith, P. Owens (Ed.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford University Press, Oxford, 479-492.
- Bellamy, A. (2015). The Responsibility to Protect Turns Ten. *Ethics and International Affairs*, 29(2), 161-185. <https://doi.org/10.1017/S0892679415000052>
- Bellamy, A. (2014). From Tripoli to Damascus? Lesson learning and the implementation of the Responsibility to Protect. *International Politics*, 51(1), 23-44. <https://doi.org/10.1057/ip.2013.42>
- Bellamy, A., Dunne, T. (2012). Responsibility to Protect on Trial or Assad?. *Ethics and International Affairs*. <https://www.ethicsandinternationalaffairs.org/2012/responsibility-to-protect-on-trial-or-assad-3/> (
- Bellamy, A. (2009). Realizing the Responsibility to Protect. *International Studies Perspectives*, 10(2), 111-128. <https://doi.org/10.1111/j.1528-3585.2009.00365.x>
- Bernstein, J. M. (2010). Between Rock and A Hard Place: Unauthorised Humanitarian Intervention and the Preservation of International Law. *Potentia*, 23-38.

- Bianet. (2011). Kaddafi yokuş aşığı gidiyor. <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/128218-kaddafi-yokus-asagi-gidiyor>
- Blair, E., Samir, A. (2012). *Arabs seek UN support for Syria peace plan*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-syria-arabs-un/arabs-seek-u-n-support-for-syria-peace-plan-idUSTRE80N0XU20120124>
- Britannica. Libya revolt of 2011. <https://www.britannica.com/event/Libya-Revolt-of-2011>
- Brookings Doha Center. (2011). Where Does the Organization of Islamic Cooperation Stand on the Arab Uprisings?. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2012/04/1213-Event-Transcript.pdf>
- Bull, H., Kingsbury, B. ve Roberts A. (2016). *Hugo Grotius ve Uluslararası İlişkiler*. Beşgöl, B. (Çev.). Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul.
- Bumiller, E., Kirkpatrick, D. (2011). *Obama Warns Libya, but Attacks Go on*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2011/03/19/world/africa/19libya.html>
- Chen, Z. (2016). China and the responsibility to protect. *Journal of Contemporary China*, 25(101), 686-700. <https://doi.org/10.1080/10670564.2016.1160500>
- CNN. (2011). Rebel leader calls for immediate action on no-fly zone. <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/03/09/libya.civil.war/>
- Demirtaş, E. (2014). *Ortadoğu'da Devlet ve İktidar: Otoriter Rejimler Üzerine Bir İnceleme*. Metis Yayınları, İstanbul.
- Deng, F. vd. (1996). *Sovereignty as Responsibility: Conflict Management in Africa*. Brooking Institutions Press, Washington.
- Deutsche Welle. (2011). Arap Birliği Libya'ya Uçuş Yasası İstiyor. <https://p.dw.com/p/10YTL>
- Diken. (2018). BAE'nin ardından Bahreyn de Şam'da elçiliğini açıyor. <http://www.diken.com.tr/baenin-ardindan-bahreyn-de-samda-elciligini-aciyor/>
- Dünya. (2011). Kaddafi ateşkes emri verdi. <https://www.dunya.com/dunya/kaddafi-ateskes-emri-verdi-haberi-140923>
- Eldem, T. (2015). Koruma Sorumluluğu Normunun Libya ve Suriye Krizleri Bağlamında İşlevselliği. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 11(43), 1-38.
- EU External Action. (2019). The EU and the crisis in Syria". https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/22664/eu-and-crisis-syria-factsheet_en
- Foust, J. (2012). Syria and the Pernicious Consequences of Our Libya Intervention. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/02/syria-and-the-pernicious-consequences-of-our-libya-intervention/252631/>
- Franck, T. (2004). *Recourse to Force: State Action Against Threats and Armed Attacks*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Garamone, J. (2011). Coalition launches "Operation Odyssey Dawn". *The Official Homepage of the US Air Force*. <https://www.af.mil/News/Article-Display/Article/113888/coalition-launches-operation-odyssey-dawn/>
- Garwood-Gowers, A. (2016). China's 'Responsible Protection' Concept: Reinterpreting the Responsibility to Protect and Military Intervention for Humanitarian Purposes. *Asian Journal of International Law*, 6(1), 89-118. <https://doi.org/10.1017/S2044251314000368>
- Gazete Duvar. (2018). Suriye 2019'da Arap Birliği'ne geri dönecek. <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2018/12/26/the-guardian-suriye-2019da-arap-birligine-geri-donecek>
- Gilligan, A. (2011). Assad: challenge Syria at your peril. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/8857898/Assadchallenge-Syria-at-your-peril.html>
- Global Centre for the Responsibility to Protect. (2018). R2P Monitor 15 September 2018 Issue 41. <https://www.globalr2p.org/publications/r2p-monitor-issue-41-15-september-2018/>

- Gutterman, S. (2011). *Russia recognises Libya's Transitional Council*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-libya-russia-idUSTRE7800WS20110901>
- Habertürk. (2011). Libya'dan orduya ateşkes emri. <https://www.haberturk.com/dunya/haber/612401-libyadan-orduya-ateskes-emri>
- House of Commons Defence Committee. (2012). Operations in Libya, Ninth Report of Session 2010-12. <https://publications.parliament.uk/pa/cm201012/cmselect/cmdfence/950/950.pdf>
- Human Rights Watch. (2011). Libya: Arrests, Assaults in Advance of Planned Protests. <https://www.hrw.org/news/2011/02/16/libya-arrests-assaults-advance-planned-protests>
- Human Rights Watch. (2019). World Report 2019. https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/hrw_world_report_2019.pdf
- I am Syria. Death Tolls. <http://www.iamsyria.org/death-tolls.html>
- ICISS. (2001). The Responsibility to Protect: The Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. <https://www.global2p.org/resources/the-responsibility-to-protect-report-of-the-international-commission-on-intervention-and-state-sovereignty-2001/>
- Kuwait News Agency. (2011). Arab League calls on Syria to stop violence, security raids. <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2183929&language=en>
- Luck, E. (2009). Sovereignty, Choice, and the Responsibility to Protect. *Global Responsibility to Protect*, 1, 10-21. <https://doi.org/10.1163/187598409X405451>
- Lust, E. (2017). *The Middle East*. CQ Press, California.
- Macfarquhar, N. (2011). *Arab League Votes to Suspend Syria Over Crackdown*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2011/11/13/world/middleeast/arab-league-votes-to-suspend-syria-over-its-crackdown-on-protesters.html>
- Marsh, K., Chulov M. (2011). *Assad blames conspirators for Syrian protests*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/30/syrian-protests-assad-blames-conspirators>
- Massingham, E. (2009). Military intervention for humanitarian purposes: does the Responsibility to Protect doctrine advance the legality of the use of force for humanitarian purposes. *International Review of Red Cross*, 91(876), 803-831. <https://doi.org/10.1017/S1816383110000068>
- Miller, D. (Ed.). (1991). *The Blackwell Encyclopedia of Political Thought*. Blackwell Publishers, Oxford.
- National Transitional Council-Libya. <http://ntclibya.org/>
- NATO. (2011). NATO Secretary General's statement on no-fly zone over Libya. https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_71722.htm
- O'Brien, E., Sinclair, A. (2011). The Libyan War: A Diplomatic History. https://cic.es.its.nyu.edu/sites/default/files/libya_diplomatic_history.pdf
- Ovalı, A. Ş. (2010). Westfalyan Adaletten İnsan Merkezli Adalet: Uluslararası Adalet ve adaletsizliğin Gündemi. *Ege Akademik Bakış*, 10(3), 911-931.
- Parekh, B. (1997). Rethinking Humanitarian Intervention". *International Political Science Review*, 18(1), 49-69. <https://doi.org/10.1177/019251297018001005>
- Payandeh, M. (2012). The United Nations, Military Intervention and Regime Change in Libya. *Virginia Journal of International Law*, 52(2), 355-403.
- Pinto, P. (2013). Syria. P. Amar, V. Prashad (Ed.). *Dispatches from the Arab Spring: Understanding the New Middle East*. University of Minnesota Press, 204-242.
- Platon. (2007). *Devlet*. İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Posner, E. (2013). Obama is Only Making His War Powers Mightier. *Slate*. <https://slate.com/news-and-politics/2013/09/obama-going-to-congress-on-syria-hes-actually-strengthening-the-war-powers-of-the-presidency.html>

- Reliefweb. (2011). Pillay denounces escalation of Government crackdown in Syria, calls for immediate end to killings. <https://m.reliefweb.int/report/398234>
- Reuters. (2011b). Statement from Paris summit on Libya. <https://www.reuters.com/article/libya-summit-text-idAFLDE72I0JY20110319>
- Reuters. (2011a). Arab League suspends Libya delegation. <https://www.reuters.com/article/libya-protests-league-idUSLDE71L2GK20110222>
- Sak, Y. (2015). Uluslararası Hukukta İnsancıl Müdahale ve Libya Örneği: Suriye’de Yaşanan ya da Yaşanacaklar için Dersler. *Uluslararası İlişkiler*, 11(44), 121-153.
- Simon, S. G. (1993). The Contemporary Legality of Humanitarian Intervention. *California Western International Law Journal*, 24(1), 117-153.
- Spegele, B. (2011). *China Recognizes Libya’s NTC*. The Wall Street Journal. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424053111903532804576566691732240406>
- Stavridis, S. (2016). EU incoherence and inconsistency over Libya: evidence to the contrary. *Mediterranean Studies*, 89, 159-179. <https://doi.org/10.4000/cdlm.7767>
- Süer, B. (2012). Suriye’de Değişim Çabaları: Bir Bağlam ve Süreç Analizi. *Akademik Orta Doğu*, 6(2), 1-20.
- Tahhan, Z. (2018). *Does Israel want Syria’s Bashar al-Assad in power?*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2018/7/5/does-israel-want-syrias-bashar-al-assad-in-power>
- Taylor, A. (2017). *Bashar al-Assad says relations between syria and China are on the rise*. The Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/03/12/bashar-al-assad-says-relations-between-syria-and-china-are-on-the-rise/>
- Teson, F. R. (2001). The Liberal Case for Humanitarian Intervention. *FSU College of Law*, Public Law Research Paper 39, 1-55.
- Thakur, R. (2012). *Find common ground with critics to work out norm for responsibility to protect operations*. The Japan Times. <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2012/02/27/commentary/find-common-ground-with-critics-to-work-out-norm-for-responsibility-to-protect-operations/>
- The Arab League. (2011). The outcome of the Council of the League of Arab States meeting at the Ministerial level in its extraordinary session on The implications of the current events in Libya and the Arab position. [responsibilitytoprotect.org/Arab%20League%20Ministerial%20level%20statement%202012%20march%202011%20-%20english\(1\).pdf](http://responsibilitytoprotect.org/Arab%20League%20Ministerial%20level%20statement%202012%20march%202011%20-%20english(1).pdf)
- The Guardian. (2011b). Syrian opposition moves towards setting up national council. <https://www.theguardian.com/world/2011/aug/23/syrian-opposition-national-council>
- The Guardian. (2011a). Libya military action – Saturday 19 March part 1. <https://www.theguardian.com/world/blog/2011/mar/19/libya-live-blog-ceasefire-nofly>
- The White House Office of Press Secretary. (2013). Remarks by President Obama in Address to the United Nations General Assembly. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/09/24/remarks-president-obama-address-united-nations-general-assembly>
- The White House Office of Press Secretary. (2011b). Weekly Address: President Obama Says the Mission in Libya is Succeeding. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/03/26/weekly-address-president-obama-says-mission-libya-succeeding>
- The White House Office of the Press Secretary. (2011a). Executive order 13572. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/04/29/executive-order-13572-blocking-property-certain-persons-respect-human-ri>
- Tiewa, L., Haibin, Z. (2014). Debates in China about the responsibility to protect as a developing international norm: a general assessment. *Conflict, Security and Development*, 14(4), 403-427. <https://doi.org/10.1080/14678802.2014.930590>

- Tuck, R. (2013). Grotius, Hobbes and Pufendorf on humanitarian intervention. S. Recchia ve J. M. Welsh (Ed.). *Just and Unjust Military Intervention: European Thinkers from Vitoria to Mill*. Cambridge University Press, New York, 96-112.
- UN. (2011d). Security Council Pledges Strengthened UN Effectiveness in Preventing Conflict, Including Through Use of Early Warning, Preventive Deployment, Mediation. <https://www.un.org/press/en/2011/sc10392.doc.htm>
- UN. (2011c). Secretary-General Tells Security Council Time to Consider Concrete Action in Libya, as Loss of Time Means More Loss of Lives. <https://www.un.org/press/en/2011/sgsm13418.doc.htm>
- UN. (2011b). Syrian Army Carrying Out “Major Military Operation” Against Key City. <https://news.un.org/en/story/2011/04/373292-syrian-army-carrying-out-major-military-operation-against-key-city-un-official>
- UN. (2011a). Daily Press Briefing by the Office of the Spokesperson for the Secretary-General. <https://www.un.org/press/en/2011/db110218.doc.htm>
- UN Economic and Social Commission for Western Asia. (2018). Experts discuss post-conflict reconstruction policies after political agreement in Syria. <https://www.unescwa.org/news/experts-discuss-post-conflict-reconstruction-policies-after-political-agreement-syria>
- UN General Assembly. (2014b). Report of the International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic (A/HRC/27/60). https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_hrc_27_60.pdf
- UN General Assembly. (2014a). Fulfilling our collective responsibility: international assistance and the responsibility to protect, Report of the Secretary General (A/68/947-S/2014/449). <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/N1446379.pdf>
- UN General Assembly. (2011). Situation of Human Rights in the Libyan Arab Jamahiriya. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/115/24/PDF/G1111524.pdf?OpenElement>
- UN General Assembly. (2009). Report of the Secretary General: Implementing the responsibility to protect (A/63/677). https://www.un.org/ruleoflaw/files/SG_reportA_63_677_en.pdf
- UN General Assembly. (2005). Resolution Adopted by the General Assembly on 16 September 2005, A/RES/60/1 World Summit Outcome. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf
- Office of the UN High Commissioner for Human Rights. (2011b). Pillay calls for international inquiry into Libyan violence and justice for victims. <https://newsarchive.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=10743&L>
- Office of the UN High Commissioner for Human Rights. (2011a). Bahrain / Libya: UN experts urge authorities to guarantee right to protest without fear of being injured or killed. <http://newsarchive.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=10737&LangID=E>
- UN Press Release. (2011). UN Secretary-General Special Adviser on the Prevention of Genocide, Francis Deng, and the Special Adviser on the Responsibility to Protect, Edward Luck, on the Situation in Libya. <http://www.un.org/en/genocideprevention/documents/media/statements/2011/English/2011-02-22-OSAPG,%20Special%20Advisers%20Statement%20on%20Libya,%2022%20February%202011.pdf>
- UN Secretary-General. (2011). Statement on Libya. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2011-03-17/statement-libya>
- UN Secretary-General. (2009). Address to the 64th General Assembly: “Now Is Our Time”. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2009-09-23/address-64th-general-assembly-now-our-time>
- UN Security Council. (2014). 7155th meeting (S/PV.7155). https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_pv_7155.pdf

- UN Security Council. (2013). Identical letters dated 13 December 2013 from the Secretary-General addressed to the President of the General Assembly and the President of the Security Council (A/68/663-S/2013/735). https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCE9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2013_735.pdf
- UN Security Council. (2011g). Resolution 2017 (S/RES/2017). [https://www.undocs.org/S/RES/2017%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/2017%20(2011))
- UN Security Council. (2011f). Resolution 2009 (S/RES/2009). [https://www.undocs.org/S/RES/2009%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/2009%20(2011))
- UN Security Council. (2011e). Resolution 1973 (S/RES/1973). <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1973-%282011%29>
- UN Security Council. (2011d). Resolution 1970 (S/RES/1970). <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1970-%282011%29>
- UN Security Council. (2011c). Resolution 2022 (S/RES/2022). [https://undocs.org/S/RES/2022\(2011\)](https://undocs.org/S/RES/2022(2011))
- UN Security Council. (2011b). 6520th meeting (S/PV.6520). <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/ip-spv-6520.php>
- UN Security Council. (2011a). 6524th meeting (S/PV.6524). <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/syria-s-pv-6524.php>
- UN Security Council. (2006). Resolution 1674. [https://www.un.org/ruleoflaw/files/S-Res-1674%20on%20protection%20civilians%20in%20armed%20conflict%20\(28Apr06\).pdf](https://www.un.org/ruleoflaw/files/S-Res-1674%20on%20protection%20civilians%20in%20armed%20conflict%20(28Apr06).pdf)
- Voa News. (2011). Arab League: Violence Against Protesters Must Come to End. <https://www.voanews.com/world-news/middle-east-dont-use/arab-league-violence-against-protesters-must-come-end>
- Walzer, M. (2006). *Haklı Savaş Haksız Savaş: Tarihten Örneklerle Desteklenmiş Ahlakî Bir Tez*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Weiss, T. (2011). "RtoP Alive and Well After Libya". *Ethics and International Affairs*, 25(3), 287-292. <https://doi.org/10.1017/S0892679411000220>
- Wheeler, N. (2003). *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. Oxford University Press, New York.
- Yoshida, Y. (2013). A Theoretical Assessment of Humanitarian Intervention and R2P. *E-International Relations Students*, <https://www.e-ir.info/2013/01/16/from-kosovo-to-libya-theoretical-assessment-of-humanitarian-intervention-and-the-responsibility-to-protect/>

EXTENDED SUMMARY

In 2005 the responsibility to protect was adopted unanimously at the UN World Summit. According to the World Summit Outcome Document, states are responsible to protect their populations from genocide, war crime, ethnic cleansing, and crimes against humanity. In cases where states are unable or unwilling to protect their citizens, the international community is primarily responsible for helping to boost the capacity of the related state and then to protect the people who are under threat. After the discussions and resolutions, the responsibility to protect has been invoked and implemented in several crises. In this context, the aim of the study is to demonstrate that the UN Security Council acts selectively in the implementation of the responsibility to protect. In the first section, the discussions and resolutions of the UN Security Council and the UN General Assembly that adopted the responsibility to protect are explained. In the following section, the crisis in Libya and Syria, and the response of international society are compared. This part of the article focuses on violence (committed by the governments) and, the difference in the international society's reactions. In both cases, the UN Security Council has been referred that the states have a responsibility to protect and the international society should assist the states in their capacity enhancement, although, the norm of the responsibility to protect is operated differently. The UN Security Council used diplomacy, economic sanctions, no-fly zone, military intervention to end the violence in Libya. On the other hand, diplomacy is used predominantly in Syria. In the last section, the article concludes with the reasons for the selectivity of international society. It's obvious that the internal affairs of Syria, terrorism and, the risk of regional war hindered decision-making as in Libya. However, the adoption of UN Security Council Resolution 2139 in 2014 shows that the humanitarian situation in Syria was ignored. The discussion that the intervention in Libya damaged the norm of responsibility to protect is beyond the scope of this paper. In addition, the UN Security Council continued to refer to the norm of the responsibility to protect in its resolutions after Libyan intervention. According to Weiss the important thing about the responsibility to protect is "how to act" instead of building normative consensus (Weiss, 2011: 291) The research question is why the international society took effective and timely measures in Libya while not in Syria. The article claims that global actors' political interests contribute to the worsening of humanitarian crises. In addition, the internal dynamics of Libya and Syria, discourses of the leaders, the relations with the regional actors and the permanent members of the UN Security Council, and results of intervention in Libya affected the international society's decisions and actions. The article combines discourse and content analysis as primary methods. In this regard reports of the UN Security Council, UN General Assembly, Office of the UN High Commissioner for Human Rights (OHCHR), Human Rights Watch (HRW) are used as primary sources, and articles, books, news are used as secondary sources.